

EWIADEAMRA NOLOBŌLE MŌŌ FALE SONLA NWO ADENLENYIANLE NE MŌ LA ANWO

MŌLEBEBŌ

WŌ mekE ala mŌŌ Maanle Maanle mŌŌ wŌ Eku ye anu la gyinlabelE nee pEpEzElE nee anwoadenlenyianlE a fa atianwolilE, pEpElilE nee anzondwolE ba ewiade anu la,

WŌ mekE ala mŌŌ menli Embu sonla nwo adenlenyianlE ne mŌ bie amaa Ōlua zo nyEleE mgbane mgbane dŌŌnwo Esisi Emaa menli adwenle EzEkye, nee ewiade ne mŌŌ ElEba mŌŌ sonla biala banyia adenle aha edwEkE biala mŌŌ Ōdaye Ōkulo, nee diedi biala mŌŌ Ōdaye Ōkulo kE Ōdie Ōdi na Ōnzulo la, Emaa bElA ye ali kE, Ehye a le awienvolEma anyelazo kpole kpale la,

WŌ mekE ala mŌŌ Ōhyia, saa bEnrEhyE sonla bEnrEmaa ŌnrEho ŌnrEtia EsisilE nee atisesebEyElE, kE ŌwŌ kE mElA bŌ sonla nwo adenlenyianlE ne mŌ anwo bane la,

WŌ mekE ala mŌŌ Ōhyia kE bEmaa agŌnwolEyElE wŌ Maanle Maanle avinli kEnyia anyuhŌlE la,

WŌ mekE ala mŌŌ Maamgbole KoyElE ne anu amra Eva bE diedi mŌŌ wŌ sonla nwo adenlenyianlE ne mŌ, ye gyinlabelE nee ye dibilE nee mrenya nee mraalE adenlenyianlE pEpE ne mŌ anu la Ewula sonla nwo adenlenyianlE nwo mElA ne mŌŌ bEfElE ye "Kyata" (Charter) ne anu na bElie bEdo nu kE bEboa bEmaa menli anyia anyuhŌlE nee tEnlabelE kpale wŌ atianwolilE bŌkŌŌ nu la,

WŌ mekE ala mŌŌ Maanle Maanle mŌŌ wŌ Maamgbole KoyElE Eku ne anu nee Maamgbole KoyElE ne Ebo EwŌkE kE bEmaa awie biala anye azŌ sonla nwo adenlenyianlE nee atianwolilE ne mŌ na bEali zolE kpale la,

WŌ mekE ala mŌŌ adenlenyianlE nee atianwolilE Ehye mŌ anwo ndelebEbo kpale hyia kpole kpale maa EwŌkEbŌlE ne azolilE anzEE munlililE ne la,

Ati, Kɛkala

MAAMGBOLE KOYELE AYIA NE

bɔ nolo kɛ

Ewiadeamra Nolobɔle Mɔɔ Fale Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Ehye

le debie ko mɔɔ yelie yedo nu yemaa awie biala nee Maanle biala, amaa awie biala nee Eku biala mɔɔ dahuu kɛva. Nolobɔle Ehye kɛzie ye adwenle nu la abɔ mɔdenle alua ngilehilele nee ndetele zo yeamaa nidi ara adenlenyianle nee atianwolile Ehye mɔ anwo, na eza yealua ngɔzo ndenle zo, Maanle nee Maanle Maanle zo, yeaboa yeamaa menli mɔɔ wɔ Maanle Maanle mɔɔ wɔ Eku ne anu nee Maanle Maanle mɔɔ Eku ne sie bɛ la anu amra amuala alie ado nu kpale na bɛali zole kpale.

Edwɛkɛkpɔkɛ 1

Menli muala di bɛ ti anwo na eza noko bɛsɛ wɔ dibile nee adenlenyianle nu. Bɛle ndwenlenwo nee adwenle, yemɔti ɔwɔ kɛ bɛkile adiemayele bɛmaa bɛ nwo ngoko.

Edwɛkɛkpɔkɛ 2

Sonla ko biala le adenle nyia adenlenyianle nee atianwolile ne mɔ mɔɔ bɛva bɛwula Sonla Nwo Adenlenyianle Nwo Nolobɔle Ehye anu la amuala bie. ɔnle kɛ ngakyile anzɛɛ ngilehilenu anzɛɛ nyeyenu biala mɔɔ fale menli ekpunli, menli ngakyile, nrenya anzɛɛ raale, aneɛ, Nyamenlezonlenle, maanyele anzɛɛ adwenle bie, Maanle anzɛɛ menli abohilele, agyapadeɛ, awole anzɛɛ gyinlabelɛ gyɛne biala anwo la bie ba.

Eza noko ɔnke kɛ bɛkile ngakyile anzɛɛ nyeyenu biala wɔ maanyele, mɛlazolile nu, anzɛɛ maanle zo gyinlabelɛ nu wɔ maanle ne anzɛɛ eleka mɔɔ sonla ne de la anu. Saa maanle ne di ɔ ti anwo o, saa maanle gyɛne a nea zo o, saa ɔnli ɔ ti anwo o, ɔnle kɛ ngakyile anzɛɛ ngilehilenu biala ba nu.

Edwεkekpoke 3

Ɔwɔ ke awie biala nyia ngoane, fanwodi nee sonla nwo banebole.

Edwεkekpoke 4

Ɔnle ke beye awie biala kanra. Ɔwɔ ke betua aanrayele nee aanra edonele wɔ adenle biala anu.

Edwεkekpoke 5

Ɔnle ke bekile awie biala nyane anzee beye ye atisesebe, amumuye anzee begua ɔ nyunlu aze anzee betwi ɔ nyunlu.

Edwεkekpoke 6

Ke mɔɔ mela se la, eleka biala mɔɔ awie biala lua la ɔwɔ ke benwu ke daye le sonla.

Edwεkekpoke 7

Ke mɔɔ mela se la, menli kɔsɔɔti se pepe mɔɔ ɔnle ke ngakyile anzee ngilehilenu biala ba mela ne mɔɔ bo be nwo bane pepe la anu. Menli kɔsɔɔti le adenle nyia be nwo banebole pepe mɔɔ ko tia ngilehilenu anzee nyeyenu mɔɔ tia Nolobole Ehye nee debie biala mɔɔ maa zehae nyeyenu ne adenle la.

Edwεkekpoke 8

Sonla biala le adenle ke saa awie ye debie mɔɔ tia anwoadenlenyianle ne mɔ mɔɔ maamule nwo mela anzee mela eva emaa ye la a, ɔwɔ ke kɔɔto ne mɔ pepe die ye.

Edwεkekpoke 9

Ɔnle ke bekye sonla, befa sonla besie anzee beye sonla befi maanle ne anu wɔ meke mɔɔ tefonle mela anzee mela emmaa adenle la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 10

Wɔ awie biala adenlenyianlɛ nee ye gyima ne mɔ anwo adwenlevalɛ nwo anzɛɛ saa bɛka kɛ awie biala ɛyɛ ɛtane a ɔwɔ kɛ kɔɔto mɔɔ di ɔ ti anwo na ɔnli mɔguazo la di ye edwɛkɛ wɔ bagua nu.

Edwɛkɛkpɔkɛ 11

Sonla biala mɔɔ bɛkɛha kɛ yeyɛ ɛtane mɔɔ ɔdi kɛ bɛtwe ɔ nzo la lɛ adenle ka kɛ ɔnze edwɛkɛ ne anwo bie kyesɛ bɛdi ye edwɛkɛ wɔ bagua nu kɔɔto na kɔɔto ne bua ye fɔlɛ kɛ mɔɔ mɛla se la. Wɔ kɔɔto ɛkɛ ne ɔwɔ kɛ ɔnyia ninyɛne mɔɔ ɔfa ɔpepɛ ɔdie ɔ nwo la kolaa.

ɔnle kɛ bɛbua sonla biala fɔlɛ wɔ nyɛlɛɛ ɛtane biala mɔɔ wɔ mekɛ mɔɔ ɔyɛle zɔhane nyɛlɛɛ ne la ɛnee ɔnle ɛtane mɔɔ ɔtia maanle anzɛɛ maanle maanle mɛla la anwo. Anzɛɛ ɔnle kɛ bɛtwe sonla ne anzo bɛmaa ɔtɛla mɔɔ bɛpɛ bɛdo ɛkɛ ne wɔ mekɛ mɔɔ ɔyɛle ɛtane ne la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 12

ɔnle kɛ menli fa bɛ nloa wulowula awie feabo, ye abusua, ye sua nu edwɛkɛ nu anzɛɛ ɔnle kɛ bɛkenga ye ahɛlata anzɛɛ bɛbɔ ye anyiemgba bɛsɛkye ye anyunlunyia. Sonla zɛhae lɛ adenle maa mɛla ne pepɛ die ye anzɛɛ bɔ ɔ nwo bane wɔ zɛhae akpɔsemadi ɛbɛla ne mɔ anwo.

Edwɛkɛkpɔkɛ 13

Sonla biala lɛ adenle ɔfi ɛleka mɔɔ ɔde la ɔkɔtɛnla ɛleka biala mɔɔ ɔkulo la.

Sonla biala lɛ adenle ɔfi maanle biala anu nee ye maanle nu ɔkɔ maanle gyɛne nu na ɔkola ɔsia ɔba ye maanle nu.

Edwɛkɛkpɔkɛ 14

Sonla biala lɛ adenle kɛ saa ɔlɛnwu amaneɛ wɔ ye maanle nu a ɔkola ɔnriandi ɔkɔ maanle gyɛne nu ɔmaa

bEmaa ye Eleka ɔtEnla anzEE bebo ɔ nwo bane.

Saa amaneE ne mɔɔ ahenle ne ElEnwu ye la Envi anzEE Enlua maanyEle ti anzEE ye nyEleE ne tia

Maamgbale KoyEle mEla ne nee ye bodane ne mɔ a, yemɔ maanle gyEne ne Enle adenle kE ɔkElie ye azie
anzEE ɔkebo ɔ nwo bane.

EdwEkEkpɔkE 15

Sonla biala le adenle kE ɔye ekulomani.

ɔnle kE bebu ekulomani biala kE ɔle EyEvole la. Eza noko ɔnle kE besi awie biala mɔɔ kpondE kE ɔkakyi
ye ekulomaniyEle la adenle wɔ mekE mɔɔ mEla Emmaa adenle la.

EdwEkEkpɔkE 16

Mrenya nee mraale mɔɔ bekEdwu agyalEhɔle la, saa bele duzu menli o, saa bevi duzu maanle nu o, anzEE
saa bekɔ duzu asɔne o, bele adenle begya be nwo na bebo Edane. BE mu nwiɔ bele adenle pɛpɛ wɔ
agyalE nwo, wɔ be agyalE nee be ewolebɔle nu.

ɔwɔ kE menli nwiɔ ne die to nu kolaa na beagya be nwo.

Kunli nee yele nee be mra a le ekpunli mɔɔ bo sua Ekyekyele bo anzEE ekpunli mɔɔ tele ye menli dɔɔnwo
a, yemɔti ɔwɔ kE menli ekpunli ne nee maanle ne mɔɔ bewɔ nu la sinza be.

EdwEkEkpɔkE 17

Sonla biala le adenle kE ɔnyia ɔ ti anwo agyapadeE, eza noko ɔle adenle kE ɔ nee awie mɔ bo nu nyia
agyapadeE.

ɔnle kE awie biala hwele ye agyapadeE wɔ mekE mɔɔ mEla Emmaa adenle la.

EdwEkEkpɔkE 18

Sonla biala lE adenle kE ɔdwenle adwenle biala na ɔsonle debie biala mɔɔ ɔkulo la, eza ɔlE adenle ɔkakyi ye NyamenlezonlenlE ne anzEE ye diedi ne nee fanwodi, yEE akee noko ɔlE ɔ nwo adenle kE ɔ ngome anzEE ɔ nee menli wɔ bagua anzEE fealera nu ɔkile yE asɔne anzEE ye diedi ne wɔ ngilehilelE, nyElelE, ezonlenlE nee boEnleanlE nu.

EdwEkEkpɔkE 19

Sonla biala lE adenle kE ɔdwenle na ɔka edwEkE mɔɔ ɔkulo la; eza ɔlE ɔ nwo adenle kE ɔfa adwenle biala mɔɔ ngyegyelE biala Enle nwo na ɔdua nolobɔlE ndenle ne mɔ biala anu ɔkpondE, ɔtie na ɔka edwEkE ɔkile menli na ɔmaa bE adwenle mɔɔ ngyegyelE biala Enle nwo a.

EdwEkEkpɔkE 20

Sonla biala lE adenle kɔ ayia anzEE eku mɔɔ anzondwolE wɔ nu la bie.

ɔnle kE bEhyE sonla bEmaa ɔkɔ eku nu.

EdwEkEkpɔkE 21

Sonla biala lE adenle boa wɔ ye maanle ne Ebule nu, ɔlE adenle ɔtu ɔ nwo ɔsie EkE ɔmaa bEtu yE ɔkɔ MElalilE Ayia ne bie anzEE ɔboa ɔmaa bEtu menli bEkɔ MElalilE Ayia ne.

Sonla biala lE adenle nyia maanle gyimayElE nwo nvasoE wɔ ye maanle ne anu.

EzuavolE ne EhulolEdelE ne a le Arane tumi ne a, bEkile bE EhulolEdelE Ehye wɔ mekE biala nee nɔhalE EmadolE mɔɔ awie biala nyia adenle to ye deE wɔ feabo nu anzEE wɔ ndenle biala anu mɔɔ ngyegyelE biala Enle nu la.

EdwEkEkpɔkE 22

Awie biala mɔɔ wɔ menli ekpunli avinli la ɔwɔ kE maanle ne sinza ye eza ɔwɔ kE maanle ne dua ye

mɔdenlebɔ nee maanle maanle moalɛ zo, nee kɛ maanle ko biala ye maamulɛ, agyapadeɛ, ezukoa, menli nee maandeɛ gyinlabelɛ ne si de la azo maa sonla ko biala nyia ninyɛne mɔɔ hyia ye anyunlunyia nee ye boɛyɛlɛ nwo la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 23

Sonla biala lɛ adenle yɛ gyima mɔɔ okulo la, Akee noko ɔlɛ adenle kɛ ɔnyia gyima ne anwo ahunlundwolɛ. Eza noko ɔwɔ kɛ maanle ne boa maa awie biala nyia gyima mɔɔ gyima ne ɛnvi ɔ sa a.

Sonla biala lɛ adenle kɛ gyima mɔɔ ɔkɛyɛ la ɔnyia nwolɛ ahatualɛ kɛ mɔɔ saa awie gyɛne a yɛle gyima zɔhane a anrɛɛ ɔkɛnyia ye la.

Sonla biala mɔɔ yɛ gyima la ɔwɔ kɛ nyia nwolɛ ahatualɛ kpalɛ mɔɔ ɔkola ɔfa ɔnea ɔ ye nee ɔ mra amaa bɛ tɛnlabelɛ nu ayɛ kpalɛ a. Eza noko ɔwɔ kɛ ɔnyia ɛzinzalɛ ne mɔɔ maanle ne fa sinza menli la bie.

Sonla biala lɛ adenle boa gymayɛlɛ Eku nu wɔ ye ɛhulolɛndeɛ ɛzinzalɛ ti.

Edwɛkɛkpɔkɛ 24

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔdie ye ɛnwomenle bie na ɔdielie ɔ nye, na ɔnyia mekɛ ezinra mɔɔ ɔfa ɔyɛ gyima na eza noko ɔnyia mekɛ mɔɔ saa ɔyɛ gyima dedee a ɔfa ɔdie ye ɛnwomenle bie na bɛtua ye nwolɛ kakɛ la a.

Edwɛkɛkpɔkɛ 25

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔ nee ɔ ye nee ɔ mra nyia tɛnlabelɛ kpalɛ mɔɔ fale bɛ ngoane, aleɛ, ɛdanlɛ, dabelɛ nee ayileyɛlɛ nee ninyɛne mɔɔ hyia maa bɛ la anwo. ɔwɔ kɛ bɛnyia moalɛ wɔ mekɛ mɔɔ bɛnyɛ gyima, anwonyane kɛbɔ bɛ, bɛngola gyima yɛ, kunli anzɛɛ yelɛ kɛwu, bɛkɛyɛ mgbanyinli anzɛɛ ɔlua ndenle bie azo bɛngola bɛnnea bɛ nwo la.

Ɔwɔ kɛ mɛladane nee ngakula nyia moalɛ nee ɛnleanlɛ kpalɛ. Kakula biala, saa bɛgyale ɔ nli anzɛɛ bɛangya ɔ nli na bɛawo na bɛawo ye o, Ɔwɔ kɛ bɛnea ye anzɛɛ bɛsinza ye kɛ mɔɔ ɔfɛta la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 26

Sonla biala lɛ adenle sukoa nwoma. Ɔnle kɛ bɛtua nwomazukoalɛ nwo kakɛ biala, bɔbɔ wɔ mɔlebɛbo nwomazukoalɛ deɛ ne anwo. Ɔwɔ kɛ mɔlebɛbo nwomazukoalɛ ne yɛ nhyɛ maa kakula biala. Ɔwɔ kɛ menli nyia adenle sukoa mbulalɛ nee milahyinli nee gyima nwo nwoma. Eza noko awie biala mɔɔ bɔ mɔdenle la kola sukoa nwoma kpole.

Ɔwɔ kɛ nwomazukoalɛ maa awie biala tɛnlabelɛ nu yɛ kpalɛ na ɔmaa sonla nwo adenlenyianlɛ nee ye atianwolilɛ ne mɔ enililɛ gyinla kpundii. Ɔwɔ kɛ nwomazukoalɛ maa ndelebɛbo, bɛ kunlu ɛlilɛ nee agɔnwolɛyɛlɛ ba maanle maanle avinli, menli anzɛɛ asɔne asɔne avinli na ɔboa ɔmaa Maamgbolɛ Koyɛlɛ gyima ne mɔɔ ɔlɛdi mɔɔ ɔfale anzondwolɛ nwo la di munli.

Awovolɛma lɛ adenle kɛ bɛmaa bɛ mra sukoa nwoma mɔɔ bɛkulo kɛ bɛ mra ne mɔ sukoa la.

Edwɛkɛkpɔkɛ 27

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔdaye ɔyɛ maandeɛ nyɛlɛɛ biala mɔɔ bɛyɛ wɔ maanle anzɛɛ sua ne azo la bie, na eza ɔnyia ninyɛne ɛdolɔlɛ nee abɔdeɛ nwo nrɛlɛbɛ nwo anyuhɔlɛ nvasoɛ ne mɔ bie.

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔnyia debie mɔɔ ɔkɛhɛlɛ mɔɔ fale abɔdeɛ nwo nrɛlɛbɛ, nwoma anzɛɛ debie mɔɔ ɔkɛdolɔ la anwo banebɔlɛ.

Edwɛkɛkpɔkɛ 28

Sonla biala lɛ adenle kɛ ɔ nee menli nee maanle maanle nu amra di ngitanwo amaa yeanyia adenlenyianlɛ nee atianwolilɛ ne mɔ mɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianlɛ Nwo Nolobɔlɛ ɛhyɛ anu la nwo nvasoɛ kpalɛ.

Edwεkεkpɔkε 29

Sonla biala lε gyima yε fa maa ye menli mɔɔ ɔwɔ bε avinli la amaa ɔlua zo yeahola yeanyia anyuhɔlε anzεε yeali munli.

Saa sonla biala fa ye adenlenyianlε nee atianwolilε ne mɔ ayε gyima a, εnee ɔngile kε ɔlε adenle ɔbulu mεla zo; ɔwɔ kε ɔdi ɔ gɔnwo mɔ adenlenyianlε nee atianwolilε ne mɔ eni na ɔbɔ ye εbεla kε mɔɔ maanle ne mɔɔ ɔwɔ nu la mεla ne mɔ mɔɔ fale bεnwonililε, anzondwolε nee ye boεyεlε ne se la.

ɔnle kε bεdua adenlenyianlε nee atianwolilε εhye mɔ azo bεyε ninyεne mɔɔ ɔtietia anzεε ɔbulu bodane nee ndenle ne mɔ mɔɔ Maamgbale Koyεlε ne εhyehyε εdo εkε la azo.

Edwεkεkpɔkε 30

Debie biala mɔɔ wɔ Sonla Nwo Adenlenyianlε Nwo Nolobɔlε εhye anu la εngyi εkε ne εmmaa maanle ko, anzεε menli ekpunli ko anzεε sonla ko angome mɔɔ ɔmaa ye adenle ɔyε debie ɔsεkye adenlenyianlε nee atianwolilε ne mɔ mɔɔ bεhyehyε bεdo εkε ne la a.